

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi kemikaalilain muuttamisesta

Eduskunta on 4 päivänä syyskuuta 1992 lähettänyt työasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 106 laiksi kemikaalilain muuttamisesta.

Valiokunta on hankkinut esityksestä ympäristövaliokunnan lausunnon, joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylitarkastaja Juha Pyötsiä sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Matti Kajantie työministeriöstä, ylitarkastaja Pirkko Kivelä-Ikonen ympäristöministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Anna-Liisa Sundqvist työsuojeluhallituksesta, asiamies Tapio Kuikko Suomen Työntantajain Keskusliitosta, työsuojelusihteeri Kari Mäkelä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, asiamies Seppo Ruotsalainen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta sekä neuvotteleva virkamies Risto Aurola Kemikaaliasiain neuvottelukunnasta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa kemikaalilain säännökset Euroopan talousyhteisön (ETY) kemikaaleja koskevien direkttiivien kanssa.

Kemikaalilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laista ilmenevät kemikaalivalvonnan periaatteet. Lakia muutettaisiin myös siten, että lain velvoitteet vastaisivat yksityiskohdissaan ETY:n direkttiivien vaatimuksia ja valvontamennettelyt olisivat ETA-sopimuksen mukaiset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Hallituksen esityksen, ympäristövaliokunnan antaman lausunnon ja asiantuntijakuulemisessa

saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiesitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Kokonaisuutena esitys merkitsee kemikaalien käytön ohjauksen ja erityisesti vaarallisten kemikaalien valvonnan tehostumista.

Valiokunta pitää tärkeänä, että yhä monimutkaisempien kemikaalien ja niiden yhdisteiden käytön yleistessä vaarallisten kemikaalien luvanvaraisuus ja ilmoitusvelvollisuus laajenevat nykyisestä. Käytännössä ne koskevat ehdotuksen mukaan terveydelle vaarallisten kemikaalien lisäksi entistä selvemmin myös ympäristölle vaarallisia kemikaaleja ja aiempien laajamittaista ja keskiuurta teollisuutta harjoittavien lisäksi vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavia.

Myyntiin luovutettavan terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistusta ja maahantuontia koskevasta ilmoitusmenettelystä luovuttaisiin. Sen valvonta ETA:n yhteismarkkinoilla olisi erittäin vaikea järjestää. Erityisen ongelmallista käytännössä olisi muiden kuin ETA-maista olevien maahantuojien seulonta. Nykyisen lain 36 §:n mukainen vain terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistusta ja maahantuontia koskeva ilmoitusmenettely korvataan 32 §:ssä säädettäväksi ehdotetulla ympäristölle ja terveydelle vaarallisen kemikaalin vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin ilmoitusmenettelyllä. Asetuksella täsmennettävässä uudessa ilmoitusmenettelyssä velvoitteen on tarkoitus määräytyä käsiteltävien tai varastoitavien kemikaalien vaarallisuuden ja niiden määrän perusteella. Vaarallisten aineiden luettelon vahvistaisi sosiaali- ja terveysministeriö Euroopan talousyhteisön ainedirektiivin (67/548/ETY) mukaisesti. Tällä hetkellä luettelossa on noin 100 000:sta kaupallisesti käytettävästä aineesta noin 1 500 ainetta. Luettelo on käytön kannalta kattava, koska noin 1 000 yleisintä ainetta kattaa noin 95 % aineiden käytöstä. Ilmoitusvelvollisuutta vahvistaa myös se, että kemikaalin teollista käsittelyä ja varastointia koskevien ilmoitettavien aineiden määräkriteeri on suunniteltu tiukaksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisen kemikaalilain 18 §:n tarkoittama kemikaalin valmistajan tai maahantuojan käyttöturvallisuustiedotteen antamisvelvoite viranomaisen ennakkovalvontana olisi ETA-sopimuksen mukainen kaupan este. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että 18 §:n kumoaminen ei kuitenkaan heikennä nykyistä tilannetta eikä jätä aukkoja valvontaan kokonaisuudessaan. Esityksen mukaan nykyisen 18 §:n korvaavat 17 § ja 48 a §, joissa säädetään kemikaalin käyttötietojen tiedonantovelvollisuudesta ja tietojen toimittamisesta työsuojeluviranomaisille. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisen lain mukaisen ennakkotiedon toimittamista viranomaisille on ollut käytännössä melko vaikea valvoa. Sen sijaan käyttäjille tietojen ennakkoon toimittamisessa ei ole ollut merkittäviä ongelmia. On oletettavissa, että myös jatkossa ennakkoinformointi on luonnollinen ja useimmiten välttämätön osa myynti- ja palvelutoimintaa.

Olenainen ero nykyisiin säännöksiin on siinä, että ehdotetun 17 §:n mukaan käyttöturvallisuustiedotteen laatimisvelvoite rajoitetaan koskemaan vain ammattikäyttöön tarkoitettua kemikaalia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muutos tiedonantovelvollisuudessa, johon käyttöturvallisuustiedotteen lisäksi kuuluvat päälysymerkinnät, perustuu ETY:n seosdirektiiviin (88/379/ETY). Tarkoitus on, että nykyinen hyvin toiminut käytäntö, jossa päälysymerkintöjen lisäksi tiedote toimitetaan automaattisesti kemikaalin käyttäjälle eli asiakkaalle, jatkuisi. Työnantajien velvollisuudet työpaikalla käytettävien kemikaalien suhteen eivät muutu. Keskusjärjestöjen työsuojelusopimuksen sääntö siitä, että käyttöturvallisuustiedote on oltava työpaikoilla käytössä, on myös edelleen voimassa.

Valiokunta korostaa tiedonkulun ja tiedonsaannin tärkeyttä. Järjestelmä perustuu siihen, että koko pitkän toimintaketjun: kemikaalin valmistaja, maahantuoja, jakelija tai muu toiminnanharjoittaja, joka vastaa kemikaalin luovuttamisesta markkinoille tai käyttöön, on oltava selvillä kemikaalin ominaisuuksista ja vaikutuksista pystyäkseen vastaamaan lain velvoitteista. Erityisesti pienillä toiminnanharjoittajilla saattaa olla vaikeuksia hallita säännösten, määräysten ja ohjeiden laajaa ja monimutkaista kokonaisuutta. Valiokunta korostaa valvontaviranomaisten asiantuntemuksen merkitystä. Valiokunta katsoo, että on huolehdittava siitä, että asiantuntemus on mahdollisimman hyvin myös

niiden toiminnanharjoittajien käytettävissä, joilla ei olisi ilmoitusvelvollisuutta. Määräysten ja ohjeiden tulee olla mahdollisimman selkeästi kirjoitettuja.

Työasiainvaliokunta pitää tärkeänä kemikaalien käyttövaikutusten seuranta. Kemikaalin valmistajalla, maahantuojalla, jakelijalla ja muulla toiminnanharjoittajalla on kemikaalin markkinoille luovuttajana 16 §:n mukaan selvälövelvollisuus kemikaalin fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä sen terveys- ja ympäristövaikutuksista. Perusperiaatteena tulisi olla, että aina kun on mahdollista, tulisi kahdesta aineesta valita terveydelle ja ympäristölle vähemmän haitallinen vaihtoehto. Työturvallisuuslain (299/58) 17 §:ssä säädetään: "...milloin työssä joudutaan käsittelemään myrkyllistä tai muuta terveydelle vaarallista ainetta tai milloin työolosuhteista muutoin saattaa aiheutua myrkytyksen, tartunnan taikka hapen puutteen vaaraa, on tarpeellisiin suojelutoimenpiteisiin ryhdyttävä. Jollei tällaisilla toimenpiteillä vaaraa voida riittävässä määrin poistaa, on vaarallinen aine korvattava muulla aineella." Ruotsissa on vuonna 1990 lisätty kemikaalilain 5 §:ään säännös, jossa veloitetaan kemikaalin käyttäjää ja maahantuojaa välttämään sellaisia tuotteita, jotka voidaan korvata vähemmän vaarallisilla tuotteilla (Lag om kemiska produkter, 1985:426 ja 1990:239).

Työasiainvaliokunta katsoo kuitenkin, ettei Suomessa periaatetta tulisi sisällyttää yleislakina toimivaan kemikaalilakiin. Ruotsin kemikaalilain 5 §:n mukaisen velvoitteen kirjaaminen lakiin asettaisi valiokunnan mielestä erityisesti maahantuojalle käytännössä ehkä ylimitoitettuja vaatimuksia ja velvoitteita. Maahantuojan tulisi pystyä hallitsemaan niin omien kuin muiden maahantuojien eli kilpailijoidensa kemikaalien johdannaiset, yhdistelmät ja lukuisat käyttömuodot erilaisissa käyttötilanteissa. Hänen tulisi myös pystyä vertaamaan näitä toisiinsa ja valitsemaan vähemmän vaarallinen vaihtoehto. Tieto kemikaalien ja niiden yhdistelmien ominaisuuksista ja vaikutuksista käytössä tarkentuu, mitä lähempänä käyttötilannetta ollaan. Näin ollen esimerkiksi työnantajan ja työn suunnittelijan lakiin otettu vahva vastuu työpaikoilla on perusteltu. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet lisätä vähemmän vaarallisen aineen valinnan periaate myöhemmin kemikaalilakiin taikka työturvallisuuslain lisäksi myös muihin erityislakeihin, kuten esimerkiksi torjunta-ainelakiin (327/69).

Valiokunta on tässä yhteydessä selvittänyt myös edellä käsitellyn ns. korvaamisperiaatteen sisällyttämistä koe-eläinten suojelua koskevaan 57 a §:ään. Valiokunta pitää tärkeänä, että koe-eläintä ei saa käyttää, jos kemikaalin ominaisuuden tutkimus tai testaus voidaan suorittaa muulla tavalla riittävän luotettavasti. Valiokunta katsoo kuitenkin 57 a §:n 1 momentin sisältävän jo samansuuntaisen periaatteen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi noudattaa kansainvälisiä testausmenetelmiä ja -ohjeita. Tutkimustulosten luotettavuuden arvioiminen viranomaisten, esimerkiksi kuntien valvontaviranomaisten toimesta saattaisi olla käytännössä ongelmallista.

Valiokunta kiinnittää huomiota kemikaalien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen erityisesti tilanteissa, joissa vahingonaiheuttaja on epäselvä, maksukyvytön taikka vahingot ovat kohuttoman suuret esimerkiksi pienyrityksen korvata. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ympäristöministeriössä on valmisteilla ympäristövahinkorahastojärjestelmän luominen olemassa olevan öljyvahinkorahaston pohjalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että ympäristövahinkojen korvausjärjestelmä toteutetaan mahdollisimman pian.

Lainmuutos lisää kuntien kemikaaliviranomaisille tehtävien ilmoitusten määrää. Muun muassa ympäristölupamenettelylaissa (753/91) on säädetty kuntien mahdollisuudesta periä ilmoitusten käsittelystä maksua. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus on, että kunnat saavat kemikaalilain mukaisiin valvontatehtäviin valtionapua, mistä syystä toiseen rahoitusmuotoon ei ole tarvetta. Kemikaalien valvontavastuuta, valvonnan määrää ja laatua ei voida sitoa kunnittain hyvinkin vaihtelevaan rahoitustilanteeseen.

Valiokunta korostaa myös valvontaorganisaation selkeyden ja tehokkuuden merkitystä. Erityisesti päällekkäistoimintoja ja niistä mahdollisesti aiheutuvia ristiriitaisuuksia tulee välttää.

Valiokunnan muutosehdotukset

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa lakiehdotukseen seuraavia korjauksia.

8 §. Valiokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi niin, että se koskee käyttöturvallisuustiedotteen lisäksi muuta tietojen toimittamista.

20 §:n 1 mom., 22 §, 23 § ja 43 §:n 2 mom. Koska sosiaali- ja terveyshallituksen kemikaalivalvontatehtävät ovat siirtyneet lailla kemikaalilain muuttamisesta (766/92) sosiaali- ja terveysministeriöön, valiokunta ehdottaa em. pykälissä sosiaali- ja terveyshallituksen korvattavaksi sosiaali- ja terveysministeriöllä.

65 §. Valiokunta ehdottaa, että käyttöturvallisuustiedotteen laatimista koskevaa siirtymäsäännöstä muutetaan siten, että ympäristölle vaaralliseksi kemikaaliksi luokitellusta tai ympäristölle vaaraa aiheuttavasta kemikaalista olisi toiminnanharjoittajan laadittava 17 §:ssä tarkoitettu käyttöturvallisuustiedote viimeistään 31 päivään lokakuuta 1993 mennessä. Työministeriön käyttöturvallisuustiedotetta koskevassa päätöksessä määrättäisiin, mitä tietoja ympäristölle vaarallisesta kemikaalista tulee ilmoittaa.

Lisäksi valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöstä muutettavaksi niin, että laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

kemikaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä elokuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/89) 3 §:n 1 momentti, 11 §:n 5 momentti, 12, 18, 34, 36—40, 67 ja 69 § sekä 36 §:n edellä oleva väliotsikko, sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 5 momentti ja 40 § 17 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa (84/91) ja 39 § osittain muutettuna mainitulla lailla,

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2 §, 11 §:n 2—4 momentti, 14, 16, 17 ja 19 §, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 ja 23 §, 32 §:n 3 momentti, 33 §:n 1 momentti, 41—45 §, 52 §:n 1 momentti, 54 ja 56 §, 60 §:n 1 momentti, 63 §:n 1 momentti, 65 § ja 68 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti sekä 22 ja 23 § mainitussa 17 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa sekä 41 ja 43 § osittain muutettuina mainitulla lailla, sekä

lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 32 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 33 §:ään uusi 3 momentti, 35 §:ään uusi 2 ja 3 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, sekä lakiin uusi 18 a, 44 a, 48 a, 49 a, 57 a, 68 a ja 68 b § seuraavasti:

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Erityiset valvontaviranomaiset

Lisäksi työsuojeluviranomaiset valvovat muiden lain valvontaviranomaisten ohella työssä käytettävien kemikaalien luokitusta, merkintöjä ja käyttöturvallisuustiedotteita ja muuta tietojen toimittamista sekä kemikaaleja koskevien rajoitusten ja kieltojen noudattamista. Työsuojeluviranomaisten valvontamenettelyistä säädetään työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetussa laissa (131/73).

11, 14, 16, 17, 18 a ja 19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

20 §

Ilmoitusvelvollisuus

Valmistajan tai hänen nimeämänsä edustajan (ilmoituksentekijän) on tehtävä ilmoitus uudesta aineesta *sosiaali- ja terveysministeriölle*. Ilmoitus on tehtävä myös valmisteen sisältämästä uudesta aineesta.

21 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

22 §

Muutosilmoitus

Ilmoituksentekijän on tehtävä *sosiaali- ja terveysministeriölle* muutosilmoitus, jos hän saa uutta tietoa 20 §:ssä tarkoitettusta aineesta tai sen terveys- ja ympäristövaikutuksista taikka jos aineen tai sitä sisältävän valmisteen käyttötarkoitus tai valmistus- ja maahantuontimäärät muuttuvat olennaisesti.

23 §

Lisätiedot

Sosiaali- ja terveysministeriö voi velvoittaa, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, *ilmoituksentekijän* toimittamaan ilmoituksessa vaadittavien tietojen lisäksi tietoja aineesta ja sen ominaisuuksista ja vaikutuksista sekä tekemään uusia selvityksiä näistä seikoista, jos se katsotaan välttämättömäksi aineesta aiheutuvan vaaran arvioimiseksi.

32, 33, 35, 41 ja 42 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

43 §

Kemikaalin käsittelyn kieltäminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos 1 momentissa tarkoitettun haitan torjuminen edellyttää pikaisia toimenpiteitä, *sosiaali- ja terveysministeriö* voi terveyshaittojen ja vesi- ja

ympäristöhallitus ympäristöhaittojen osalta tilapäisesti määrätä tarvittavista kielloista, rajoituksista ja muista edellä 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä. Asia on tällöin viivytyksettä saatettava valtioneuvoston päätettäväksi.

44, 44 a, 45, 48 a, 49 a, 52, 54, 56, 57 a,
60 ja 63 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

65 §

Käyttöturvallisuustiedotteen antaminen

Kemikaalin valmistajan, maahantuojaan, jakelijan tai muun toiminnanharjoittajan, joka vas-

taa kemikaalin markkinoille tai käyttöön luovuttamisesta, on laadittava 17 §:ssä tarkoitettu käyttöturvallisuustiedote ympäristölle vaaralliseksi luokitellusta tai ympäristölle vaaraa aiheuttavasta kemikaalista viimeistään *31 päivään lokakuuta 1993* mennessä.

68—68 b §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan *asetuksella säädettävänä ajankohtana*.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Nordman, jäsenet Häkämies,

Koistinen, Komi, Kuittinen, Laitinen (osittain), Nikula, Rimmi, Taina, Takala, Viljamaa ja Viljanen sekä varajäsen Hiltunen.

Vastalause

Valiokunnan mietinnössä on vain yleisluonteisin sanakääntein kannatettu periaatetta, että kemikaalien käsittelyssä olisi pyrittävä välttämään kemikaalia, joka on korvattavissa vähemmän vaarallisella aineella tai tuotteella. Vastavasti valiokunta on jättänyt mietinnössä olevan maininnan varaan periaatteen koe-eläimillä tapahtuvan kemikaalien tutkimus- tai testaustoiminnan korvaamisesta muulla riittävän luotettavalla menetelmällä. Valiokunnan enemmistö ei myöskään ollut valmis korjaamaan käyttöturvallisuustiedotetta koskevaa säännöstä turvallisuutta lisäävällä tavalla. Tämän johdosta esitämme seuraavaa.

Ympäristövaliokunta on lausunnossaan työasiainvaliokunnalle esittänyt harkittavaksi, olisiko kemikaalilaissa tarkoituksenmukaista säätää yleisvelvoite terveydelle tai ympäristölle vaarallisen aineen korvaamisesta vähemmän vaarallisella aineella. Ympäristövaliokunta viittasi siihen, että tällainen muutos oli hiljattain tehty Ruotsissa lakiin kemiallisista tuotteista.

Tällainen säännös sopii luontevasti kemikaalilain 15 §:ään, jossa säädetään huolehtimisvelvollisuudesta. Pykälä kuuluu lukuun, jonka otsikko on Toiminnanharjoittajan yleiset velvollisuudet. Säännöstä ei ehdoteta muutettavaksi hallituksen esityksessä, vaikka 14 §:ään ehdotetaan lisäyksiä toiminnanharjoittajan määrittelyyn. Vastaavat muutokset on syytä johdonmukaisuuden vuoksi sisällyttää 15 §:ään sekä täydentää pykälää velvollisuudella korvata kemikaali vähemmän haitallisella aineella tai tuotteella. Säännöksen valvonnasta vastaisivat 8 §:ssä tarkoitettut viranomaiset, jotka voisivat antaa myös tarpeellista ohjausta korvattavuudesta sekä hankkia ja jakaa siitä tietoja. Näin korvaamisvelvollisuus voisi toteutua käytännössä toiminnanharjoittajan kannalta luontevalla ja toiminnan yleiseen kehittämiseen soveltuvalla tavalla.

Käyttöturvallisuustiedotetta koskeva 18 § ehdotetaan kumottavaksi, mikä merkitsee, että nykyinen työsuojeluhallituksen tarkastus lak-

kaa. Käyttöturvallisuustiedotteesta säädettäisiin 17 §:ssä. Tiedote olisi laadittava vain ammatti-käyttöön tarkoitettusta kemikaalista. Nykyisin laatimisvelvollisuus koskee laissa tarkoitettua kemikaalia ylipäättään. Käyttöturvallisuustiedotteen laatimisen rajoittamiselle vain ammatti-käyttöön tarkoitettuun tuotteeseen ei ole perustetta, minkä vuoksi ehdotettua uutta säännöstä olisi korjattava vastaamaan tältä osin voimassa olevaa säännöstä.

Esitykseen sisältyy uusi 57 a § koe-eläinten suojelusta, jossa pyritään rajoittamaan koe-

eläinten käyttöä. Tämä on sinänsä hyvä pyrkimys ja vastaa kehitystavoitteita yleisemminkin Länsi-Euroopassa. Taustalla on se, että koe-eläinten käyttöä tutkimuksissa ja testauksissa on jatkuvasti pyrittävä vähentämään käyttämällä ja kehittämällä muita riittävän luotettavia menetelmiä. Tämä on perusteltua myös todeta yleisenä velvoitteena suoraan lakitekstissä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

kemikaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä elokuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/89) 3 §:n 1 momentti, 11 §:n 5 momentti, 12, 18, 34, 36—40, 67 ja 69 § sekä 36 §:n edellä oleva väliotsikko, sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 5 momentti ja 40 § 17 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa (84/91) ja 39 § osittain muutettuna mainitulla lailla,

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2 §, 11 §:n 2—4 momentti, 14 §, 15 §:n 1 momentti, 16, 17 ja 19 §, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 ja 23 §, 32 §:n 3 momentti, 33 §:n 1 momentti, 41—45 §, 52 §:n 1 momentti, 54 ja 56 §, 60 §:n 1 momentti, 63 §:n 1 momentti, 65 § ja 68 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti sekä 22 ja 23 § mainitussa 17 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa sekä 41 ja 43 § osittain muutettuina mainitulla lailla, sekä

lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 32 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, 33 §:ään uusi 3 momentti, 35 §:ään uusi 2 ja 3 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, sekä lakiin uusi 18 a, 44 a, 48 a, 49 a, 57 a, 68 a ja 68 b § seuraavasti:

1, 2, 8, 11 ja 14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

15 § (uusi)

Huolehtimis- ja korvaamisvelvollisuus

Kemikaalin valmistuksessa, maahantuonnissa, markkinoille luovuttamisessa, maastaviennissä, varastoinnissa, pakkaamisessa, jakelussa, luovuttamisessa sekä muussa tässä laissa tarkoitettussa kemikaalin käsittelyssä toiminnanharjoittajan on noudatettava kemikaalin määrää ja vaarallisuus huomioon ottaen riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi sekä vältettävä kemikaalia, joka voidaan korvata vähemmän haitallisella tai vaarallisella aineella.

16 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

17 §

Päällys ja tiedonantovelvollisuus

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Kemikaalin valmistajan, maahantuojan, jakelijan tai muun toiminnanharjoittajan, joka vastaa kemikaalin markkinoille tai käyttöön luovuttamisesta, on laadittava (poist.) kemikaalista käyttöturvallisuustiedote:

(3 mom:n 1 ja 2 kohta sekä 4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

18 a, 19—23, 32, 33, 35, 41—45, 48 a, 49 a, 52, 54 ja 56 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

57 a §

Koe-eläinten suojelu

Kemikaalien ominaisuuksia tutkittaessa ja testattaessa ei saa aiheuttaa koe-eläimille tarpeettomia kärsimyksiä. Lisäksi koe-eläinten määrät tulee pitää niin pieninä kuin luotettavien tutkimustulosten saavuttamiseksi on mahdollista. *Koe-eläimiä ei saa käyttää, jos kemikaalin ominaisuuden tutkimus tai testaus voidaan suorittaa muulla tavalla riittävän luotettavasti.*

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

60, 63, 65 ja 68—68 b §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 1992

Paavo Nikula
Marja-Leena Viljamaa

Reijo Lindroos
Eila Rimmi

EDUSKUNNAN YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Helsingissä

3 päivänä marraskuuta 1992

Lausunto n:o 7

Liite

Työasiainvaliokunnalle

Työasiainvaliokunta on kirjeellään 11 päivältä syyskuuta 1992 varannut ympäristövaliokunnalle mahdollisuuden antaa lausunto hallituksen esityksestä n:o 106 laiksi kemikaalilain muuttamisesta. Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ylitarkastaja Juha Pyötsiä sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Pirkko Kivelä-Ikonen ympäristöministeriöstä, ylitarkastaja Tapani Koivumäki kauppa- ja teollisuusministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Anna-Liisa Sundqvist työsuojeluhallituksesta, ympäristövalvontapäällikkö Pertti Forss Helsingin ympäristökeskuksesta, osastopäällikkö Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen Luonnonsuojeluliitosta, ympäristönsuojelupäällikkö Pekka Kotilainen Tikkurila Oy:stä sekä Kemikaaliain neuvottelukunnan päätoiminen sihteeri Kimmo Louekari.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa kemikaalilain säännökset Euroopan talousyhteisön (ETY) kemikaaleja koskevien direktiivien kanssa. Euroopan talousyhteisö on antanut 15 kemikaaleja koskevaa direktiiviä, joista suurin osa on tarkoitettu toimeenpanna maassamme kemikaalilain nojalla.

Kemikaalilakia ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin siten, että laista ilmenevät kemikaalivalvonnan periaatteet. Yksityiskohtaiset vaatimukset annettaisiin asetuksella sekä valtioneuvoston ja ministeriön päätöksellä. Lakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että lain velvoitteet vastaisivat yksityiskohdissaan ETY:n direktiivien vaatimuksia ja valvontamenettelyt olisivat ETA-sopimuksen mukaiset.

Kemikaalilakiin ehdotetaan lisättäväksi ETY:n uudet valvontakeinot käytössä olevista aineista, kiellettyjen ja tiukasti säänneltyjen kemikaalien maastaviennin ennakkosuostumus-

menettelystä, kemikaaleja koskevista markkina-valvontakeinoista, kansainvälisestä tietojenvaihdosta sekä koe-eläinten suojelusta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja periaatteiltaan oikeana.

Ympäristönsuojelun kannalta on myönteistä, että terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien vähäinen teollinen käsittely ja varastointi tulee ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Voimassa olevassa laissa lupa- ja ilmoitusmenettely koskee vain laajamittaista ja keskipuurta kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan asetuksella on tarkoitus täsmentää, mitä vähäisellä teollisella käsittelyllä ja varastoinnilla tarkoitetaan. Lainmuutoksen seurauksena kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonta tulee kuitenkin lisääntymään, mitä valiokunta pitää hyvänä.

Myyntiin tarkoitettujen terveydelle vaarallisten aineiden maahantuoja ja valmistajan ilmoitusvelvollisuudesta ehdotetaan vastaavasti luovuttavaksi. Tämä merkitsee, että ilmoitusvelvollisuuteen perustuvan valvonnan ulkopuolelle tulevat kokonaan jäämään kaikkein pienimmät kemikaalien valmistajat ja maahantuoajat. Pienimuotoisen toiminnan harjoittajat voivat kuitenkin käsitellä varsin vaarallisia aineita, ja usein heillä on riittämättömästi tietoa vaarallisten aineiden käsittelyä koskevista velvoitteista.

Lakiehdotuksen mukainen ennakkovalvonasta luopuminen asettaa kemikaalien valmistajille ja maahantuoajille nykyistä enemmän vaatimuksia. Toimintaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä on paljon ja ne ovat usein monimutkaisia. Pienillä toiminnanharjoittajilla saattaakin

olla valiokunnan saaman selvityksen mukaan vaikeuksia esimerkiksi kemikaalien merkinnois-
sä, luokituksissa ja käyttöturvallisuustiedotteen
laadinnassa, elleivät he saa siihen asiantuntija-
apua. Neuvojen ja ohjeiden saaminen on taas
riippuvaista valvontaviranomaisten voimava-
roista. Kun kunnallisten kemikaalivalvontavi-
ranomaisten resurssit ovat niukat, valvonta ja
yhteistyö tulee kohdistumaan ensisijaisesti ilmoi-
tusvelvollisuuden piiriin kuuluvien toiminnan
harjoittajiin.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokun-
ta esittää työasiainvaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan harkit-
sisi, voitaisiinko sekä ympäristölle että
terveydelle vaarallisten aineiden maahan-
tuonti ja valmistus säätää ilmoitusvelvol-
lisuuden piiriin vai voitaisiinko muuten
turvata se, että valvontaviranomaisten
asiantuntemus on myös niiden toimin-
nanharjoittajien käytettävissä, joilla ei
olisi ilmoitusvelvollisuutta.

Kunnan kemikaalivalvontaviranomaisille
tehtävien ilmoitusten määrä kasvaa lainmuutos-
ten myötä. Ympäristövaliokunnan mielestä on-
kin syytä harkita, pitäisikö myös kuntien voida
valtion tavoin periä maksu ilmoitusten käsitte-
lystä. Tällaisesta mahdollisuudesta on säädetty
muun muassa ympäristölupamenettelylaissa
(735/91). Maksuja perimällä saatettaisiin turvata
myös resursseja pienten toiminnanharjoittajien
auttamiseen. Ympäristövaliokunta esittääkin
työasiainvaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan selvit-
täisi tarpeen säätää kuntien oikeus periä
maksu ilmoitusten käsittelystä.

Ympäristövaliokunnan huomiota on edelleen
kiinnitetty siihen, että kemikaalilaissa ei ole
säännöksiä ympäristölle ja terveydelle vaaralli-
sen aineen korvaamisesta vähemmän haitallisel-

la aineella, jos sellainen on saatavilla. Ympäris-
tövaliokunta pitää tätä ympäristön kannalta
puutteena. Työturvallisuuslain (299/58) 17 §:ssä
on meillä tosin säännös työssä käytettävän myr-
kyllisen tai muun terveydelle vaarallisen aineen
korvaamisesta. Työturvallisuuslaki koskee kui-
tenkin kemikaalien käyttöä vain työssä.

Ympäristövaliokunnan mielestä ympäristön
kannalta on tärkeää, että lainsäädännöllä velvoi-
tetaan yleisemminkin valitsemaan käyttötarkoi-
tukseen soveltuvista kemikaaleista terveydelle ja
ympäristölle vähiten vaarallinen. Kemikaalin
valmistajalla, maahantuoajalla, jakelijalla ja
muulla toiminnanharjoittajalla, joka vastaa ke-
mikaalin luovuttamisesta markkinoille, on joka
tapauksessa lakiehdotuksen 16 §:n mukaan sel-
villäolovelvollisuus kemikaalin fysikaalisista ja
kemiallisista ominaisuuksista sekä sen terveys- ja
ympäristövaikutuksista. Siksi ympäristövalio-
kunta esittää työasiainvaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan harkit-
sisi, olisiko kemikaalilaissa tarkoituksen-
mukaista säätää kemikaalien käyttäjille
ja maahantuojille Ruotsin tapaan (Lag
om kemiska produkter 1985:426, 5 §)
yleisvelvoite terveydelle ja ympäristölle
vaarallisen aineen korvaamisesta vähem-
män vaarallisella aineella, taikka jos kor-
vaamisvelvoitteen katsotaan paremmin
sopivan erityislakeihin (mm. torjunta-ai-
nelainsäädäntöön), että työasiainvalio-
kunta esittäisi hallitukselle toivomuksen
kiireellisesti valmistella tarvittavat lain-
muutokset.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokun-
ta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

*että työasiainvaliokunta ottaisi mietin-
töään laatiessaan huomioon, mitä tässä
lausunnossa on esitetty.*

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Seppänen,
jäsenet Aula, Baudet, Hautala, Jääskeläinen,

Kautto, Korkea-oja, Markkula, Myller, Rask, J.
Roos, Särkijärvi, Takala, Virrankoski ja Vuo-
rensola.

